

همایش، گزارش، پیشنهاد

ابوالفضل نفر

ابوالفضل نفر دانش‌آموخته‌ی رشته‌های برق و الهیات و معارف اسلامی (فلسفه و حکمت) است، فعالیت‌های قرآنی، قرائت، آموزش قرائت، آموزش مفاهیم و شرح و توضیح آیات بر پایه‌ی تفاسیر معتبر و آثار شهید مطهری را در دوره‌های تحصیلی راهنمایی، متوسطه و دانشگاه، پی گرفت.

درآمد

در زمستان سال گذشته، روز سه‌شنبه ۲۹ دی‌ماه ۱۳۸۸، روز هوای پاک، در معیت یکی از همکاران سازمان آموزش و پرورش استان مرکزی، جناب آقای **یعقوب پور**، در جمع ۷۸ نفری دبیران قرآن نواحی ۱ و ۲ شهر اراک حضور یافتیم و توفیق رفیق شد تا با آن جمع قرآنی درباره‌ی تحول بنیادین در آموزش و پرورش، جایگاه حوزه‌ی یادگیری قرآن در برنامه‌ی درسی ملی و نقش مجلات رشد و از جمله، رشد آموزش قرآن در این تحول بزرگ، گپ و گفتی داشته باشیم. اخیراً رشد آموزش قرآن در مجموعه‌ی معظم مجلات رشد، هم از حیث تأثیرگذاری به‌عنوان یک رسانه‌ی نوشتاری آموزشی و هم از نظر تعامل با مخاطبان و خوانندگان خود، جایگاه مناسبی پیدا کرده است.

گفتم هوای پاک، به خاطر مخطور کرد که چرا ما هفته‌ای با عنوان «زندگی پاک» یا «حیات طیبه»، در تجلیل از پاکان

و آنان که پاک زیستند و پاک رفتند (عاش سعیداً و مات سعیداً)، در کشورمان نداریم؟! مگر نه این است که از اهداف غایی مطرح‌شده در حضرت قرآن کریم، همین زندگی پاکیزه و حیات طیبه است؟! و

پیامبر(ص) در قرآن کریم انسان‌ها را به زندگی و احیا و زنده‌تر شدن دعوت می‌کنند. **شهید مطهری**، آگاهی و فعالیت (تلاش مجدانه) را از ارکان هر زندگی با نشاط انسانی می‌داند. ایشان فلسفه‌ی آموزش و فلسفه‌ی پرورش را در بیانی کوتاه و رسا، آگاهی‌بخشی و توانمندسازی انسان‌ها (از کودکی تا...) معرفی می‌کند! آیا منبعی معتبرتر، مطمئن‌تر، جذاب‌تر و نورانی‌تر از قرآن حکیم برای استخراج آگاهی و معرفت وجود دارد؟ (و من اصدق من الله حدیثاً - قد جئکم بناصر من ربکم - هدی و رحمه) و آیا ملاک و معیاری مطمئن‌تر برای فعالیت معقول در جهت توانمندسازی (و خودسازی)، به‌جز آن چه در این کتاب فرقان آمده است، سراغ داریم؟

براساس نظریه‌ی بلوم و همکارانش، در آموزش مهارت‌ها، فرایندی پلکانی طی می‌شود. پله‌ی آغازین، تقلید یا الگوبرداری از آن طرح‌واره‌ی مهارتی است که قصد آموزش دادن آن را به قرآن‌آموزان داریم

اما گزارش

نشست گرم و صمیمی ما، در پی عرایض کوتاه و بیانی‌های چند دقیقه‌ای این‌جانب در تجلیل از خادمان ساحت مطهر قرآن کریم و یکی دو خاطره از بزرگان، با پرسش و پاسخ‌هایی که در پی می‌آید، دنبال شد.

● کدام شیوه‌ی کلی آموزش قرآن را توصیه می‌فرمایید؟

○ خواندن قرآن یک مهارت ترکیبی است. براساس نظریه‌ی بلوم و همکارانش، در آموزش مهارت‌ها، فرایندی پلکانی طی می‌شود. پله‌ی آغازین، تقلید یا الگوبرداری از آن طرح‌واره‌ی مهارتی است که قصد آموزش دادن آن را به قرآن‌آموزان داریم. در این مرحله باید همه‌ی شرایط یک نمونه‌برداری و تقلید سالم، کافی، جذاب و اثربخش را از پیش فراهم کرده باشیم. امروزه با تهیه‌ی نوارها و لوح‌های فشرده‌ی حاوی قرائت‌های آموزشی که در «گروه برنامه‌ریزی و تألیف کتاب‌های درسی قرآن» در دفتر تألیف تهیه و در اختیار گروه‌های آموزشی گذاشته شده و قابل تهیه از برخی فروشگاه‌هاست، بخشی از شرایط یاد شده را می‌توان تدارک دید. هم‌چنان‌که می‌توان از قرائت‌های قاریان دانش‌آموز که در مدارس هم‌جوار مشغول تحصیل هستند، برای یک اجرای زنده بهره برد.

گام و پله‌ی دوم، خواندن قرآن‌آموزان داوطلب و... و دست‌آخر الزام به خواندن خجالتی‌هاست. در این گام نباید از مهارت‌آموز انتظار دقت داشته باشیم. البته در گام سوم که شاید در جلسات آتی به مرحله‌ی اجرا گذاشته شود، انتظار داریم قرآن‌آموز دقت بیشتری اعمال کند.

در گام چهارم که به نوبت‌های بعدی موکول می‌شود، شرایط کسب مهارت ترکیبی خواندن قرآن فراهم می‌شود که در کتاب‌های راهنما و مقالات چاپ شده در «رشد آموزش قرآن» با شرح مبسوط آورده شده است. پله و گام پنجم عادی‌سازی مهارت است که بعدها محقق می‌شود.

● چگونه و با چه وسایلی در دوره‌ی راهنمایی، کلاس

قرآن را شاد و با نشاط کنیم؟

○ این پرسش خیلی کلی است و با چند جمله نمی‌توان حق مطلب را ادا کرد. در هر حال، خواستن توانستن است. شما را به مطالعه‌ی شماره‌های قبلی «رشد آموزش قرآن» و سایت‌های آنلاین قرآنی استادان فن ارجاع می‌دهم. اما پیش و بیش از هر چیز، انگیزه‌ی شیرین و زیبای شما که برآمده از جان لطیفتان است، لطف خدای منان را در این رویکرد آنسی در آموزش قرآن، شامل حالتان خواهد کرد (انشاءالله).

به‌طور کلی عرض می‌کنم، آموزش مفاهیم قرآن را دنباله‌دار طراحی کنید و از اشعار زیبا با مضامین مهارت‌ها و آداب زندگی اسلامی در آموزش شناخت ما بهره بگیرید. مدل چیدن صندلی‌ها را تغییر دهید و کلاس را در مکانی جذاب برگزار کنید. لطیفه‌های قرآنی (در روایات داریم) بیان کنید و...

● چرا به رسالت مقدس ما، یعنی آموزش قرآن، کم‌لطفی می‌شود و افراد غیرمتخصص را بدون آموزش‌های لازم برای تدریس اعزام می‌کنند؟!

○ پاسخی ندارم. ما نیز گله‌مندیم. آیا هیچ کارشناس و مدیری به خود اجازه می‌دهد، کسی را که فاقد دانش و مهارت آموزش ریاضی یا فیزیک است، به کلاس یاد شده اعزام کند؟!

● مجله‌ی رشد آموزش قرآن، بیشتر به مباحث مربوط به دبیرستان پرداخته است. لطفاً درباره‌ی روش تدریس قرآن پایه‌ی اول دبستان و راهنمایی مطالبی در مجله ارائه بفرمایید که چه کار کنیم تا وقت کم نیاوریم.

○ شاید در آن شماره از مجله که حضرت‌عالی مطالعه فرموده‌اید، غلبه‌ی مطالب با مباحث دبیرستانی بوده است. اما این‌جانب، به‌عنوان ناظر محتوایی مجله گواهی می‌دهم که از مهم‌ترین دغدغه‌های مجله، مسئله‌ی انس با قرآن کریم در

مجلات رشد در آغاز (در سال‌های ۱۳۴۴ و ۱۳۴۵)
تحت عنوان خواندنی‌ها و به انگیزه‌ی توسعه‌ی
فرصت یاددهی - یادگیری و گسترش سواد خواندن
راه‌اندازی شدند که هم‌اکنون بزرگ‌ترین مجموعه‌ی
کمک‌آموزشی (رسانه‌ی نوشتاری آموزشی) در جهان
به‌شمار می‌رود

مجلات رشد در آغاز (در سال‌های ۱۳۴۴ و ۱۳۴۵) تحت عنوان **خواندنی‌ها** و به انگیزه‌ی توسعه‌ی فرصت یاددهی - یادگیری و گسترش سواد خواندن راه‌اندازی شدند که هم‌اکنون بزرگ‌ترین مجموعه‌ی کمک‌آموزشی (رسانه‌ی نوشتاری آموزشی) در جهان به‌شمار می‌رود؛ با تنوع ۳۲ عنوان ماه‌نامه، فصل‌نامه، سال‌نامه و گاه‌نامه و شمارگان سالانه‌ی بالای ۳۰ میلیون نسخه! کار ما تبلیغ نیست! آن‌چه در این‌جا عرض شد، معرفی بود نه تبلیغ کالا! من امیدوارم این مجموعه‌ی عظیم، سوادهای دانشی، مهارتی، عاطفی، انسی، خواندنی و سواد رسانه‌ای ما را توسعه دهد تا به آن چشم‌اندازی که رهبر فرهیخته‌ی انقلاب ترسیم فرمودند، دست یابیم.

* * *

در پایان خاطره‌ی ای بیان می‌کنم تا شاید بدانیم و بیشتر بدانیم که چه جایگاهی را در معلمی و خدمت به قرآن داریم:

ده دوازده سال پیش‌تر، یکی از بزرگان دو هفته به کُما (بی‌هوشی کامل) فرورفت که سرانجام با دعای شاگردان و دوست‌دارانش به هوش آمد. مدتی بعد، هنگامی که دوران نقاهت را پشت‌سر گذاشت و بهبودی کامل یافت، خطاب به ملاقات‌کنندگان خود گفت: «من بی‌هوش نشده بودم، من واقعاً مرده بودم! ملائکه آمدند تا مرا به برزخ ببرند! در آن اوضاع و احوال که وحشت کرده بودم، به همه‌ی اولیا متوسل شدم که نجاتم دهند، اما نتیجه نگرفتم. تا این‌که **علامه طباطبایی** (قدس سره) بر من ظاهر شدند و به من تلقین کردند که بگویم مرا به دنیا برگردانید تا به قرآن خدمت کنم و جبران نمایم. من نیز به توصیه‌ی آن استاد کل و خادم اعظم قرآن عمل کردم. این شد که مرا به سرای عمل و دنیا برگرداندند تا انشاءالله در خدمت به قرآن تلاش کنم.

پی‌نوشت

۱. آموزش متوجه‌ی آگاهی‌بخشی و پرورش متوجه توانمندسازی است.

دوره‌ی ابتدایی به‌عنوان **رویکرد اصلی** بوده است. همکاران بزرگوار این‌جانب که از قضا، هم عضو تحریریه‌ی مجله و هم عضو گروه تألیف کتاب‌های آموزش قرآن مدرسه‌ای هستند، در هر شماره بخشی از محتوا را به برنامه‌ی درسی قرآن، ارزش‌یابی از آموخته‌های قرآن‌آموزان، طرح درس، طراحی آموزشی و سایر فنون و مهارت‌های تدریس قرآن در دوره‌ی ابتدایی، اختصاص داده‌اند. لطفاً به شماره‌های پیشین مجله و یا به سایت رشد، بخش مجله‌ی رشد آموزش قرآن (به‌صورت PDF) مراجعه بفرمایید.

● **من شماره‌ی اخیر رشد آموزش قرآن، یعنی پاییز یا زمستان ۱۳۸۸ را مطالعه کردم. اولاً جذاب، جالب و متنوع نبود، ثانیاً هر عنوان مقاله در سه یا چهار صفحه‌ی طولانی! مطرح می‌شود که مطالعه‌ی آن خسته‌کننده و غیرجذاب است.**

○ اگر این‌گونه کلی بگوییم که جذاب نبود، خیلی مبهم است! جذابیت به تعداد ذائقه‌ها و سلیقه‌های متفاوت مخاطبان می‌تواند تنوع داشته باشد. چه چیز جذاب نبوده است؟ روی جلد؟ پشت جلد؟ صفحه‌آرایی؟ محتوا؟ شما می‌فرمایید متنوع نبود و در ادامه فرمودید هر مقاله در سه یا چهار صفحه آمده است! اگر ۶۴ صفحه‌ی مجله تقسیم بر چهار شود، یعنی مجله از تنوع شانزده‌گانه‌ای برخوردار است! این‌که شانزده هفده مقاله، اثر، گزارش و گفت‌وگو در یک مجله بیاید، اگر تنوع نیست پس چیست!؟

ضمناً سه یا چهار صفحه مطلب فنی آموزشی، در مقایسه با یک فصل از یک کتاب مثلاً «راهنمای آموزش قرآن»، کجایش طولانی و خسته‌کننده است؟! پس معلوم می‌شود، حوصله‌ی خواندن و عادت مطالعه‌ی ما باید بیش از این باشد. ما معلم هستیم و مطالعه‌ی مطالب مربوط به حرفه‌مان بر ما فرض است.

○ مجموعه‌ی مجلات رشد، از اجزای مهم «بسته‌ی آموزشی» هستند. کتاب‌های درسی و سایر رسانه‌های آموزشی، دیگر اجزای این بسته محسوب می‌شوند.

